

LUND
UNIVERSITY

Att lära sig av misstagen från Kenyas Post Election Violence
– förmodade orsaker och ansvar för förebyggande

Marie Felix

Mänskliga rättighetsstudier
Höstterminen 2011

Handledare: Dr. Olof Beckman

Abstract

This essay contains an analysis of the Root Causes of the Post Election Violence that erupted in Kenya after the 2007 election. Authors of the action plans for prevention of similar situations need to make assumptions of causal relations in order to take the right measures and make the right changes. The main focus of this paper lies on the assumptions on causal mechanisms of those phenomena that are seen as important for conflict prevention. They are based on a conception that an outbreak of violence is a logical consequence of the presence of certain conditions and that it is possible to make conclusions from past events to know what to expect in a given future situation. If the causal analysis of the previous outbreak of violence is not accurate there will not be enough preparedness if a similar situation reoccurs. As Kenya and her friends and allies prepare for the coming election in 2012, it is important to allocate responsibility to duty bearers of the responsibility to prevent Human Rights violations. Finally this text considers whether the political changes and reforms that the state and intergovernmental actors of the international community have taken are the right actions to prevent Election Violence, or if they have failed in their responsibility to prevent another crisis in the future.

Innehållsförteckning

Abstract	2
Innehållsförteckning.....	3
Förkortningar	4
1 Inledning.....	5
1.1 Syfte:	5
1.2 Material.....	5
1.3 Metod	6
1.4 Bakgrund.....	6
1.5 Teori.....	7
2 Generell definition för en specifik situation	10
3 Antaganden om orsaker.....	11
3.1 Historiskt användande av politiskt våld och straffrihet	11
3.1.1 Straffrihet som kausal orsak till Post Election Violence	12
3.1.2 Normalisering av våld som kausal orsak till Post Election Violence	13
3.2 Ökad personlig makt till presidenten, och avsiktligt försvagande av allmänna institutioner 14	
3.2.1 Förtroendebrist som kausal orsak till Post Election Violence	14
3.3 Landrättigheter och ojämlikhet mellan etniska grupper.....	15
3.3.1 Härkomstbaserade Markrättigheter som kausal orsak till Post Election Violence .	16
3.4 Hög ungdomsarbetslöshet.....	18
3.4.1 Kriminella gäng och Konfliktentreprenörer	18
4 Orsaker som grund för förebyggande åtgärder.....	20
4.1 Ansvar att förebygga	20
4.2 Åtgärder som accepteras från lokal sida	21
4.3 Åtgärder från internationell sida	25
4.3.1 International Criminal Courts proprio motu	26
5 Slutsatser	27
6 Referenser.....	29
Litteratur	29
Övrigt Referensmaterial.....	30

Förkortningar

CIPEV	Commission of Inquiry into Post Election Violence
FN	Förenta Nationerna
ICC	International Criminal Court
IFES	The International Foundation for Electoral Systems
KNCHR	Kenya National Commission on Human Rights
KNDR	Kenya National Dialogue and Reconciliation Committee
ODM	Orange Democratic Movement
OHCHR	Förenta nationernas ombudsman för mänskliga rättigheter
PEV	Post Election Violence
PNU	Party of National Unity

1 Inledning

Vid de tillfällen när våldsamma politiska konflikter eller katastrofer utbryter brukar man ofta höra kommentarer om att situationen hade kunnat undvikas. Varningstecken är ofta lätta att hitta, för den som letar efter dem. Detta leder till frågor om varför ingen gjorde vad som krävdes för att förebygga problemen. Stater och vissa internationella aktörer har ett ansvar att skydda alla människor från de människorättskränkningar som sker i samband med katastrofer och konflikter. För att kunna vidta förebyggande åtgärder måste krävs korrekta antaganden om framtida händelseförlopp och förutspå för hur människor kommer att agera och reagera under vissa förutsättningar. Om förebyggande analyser inte räknar in alla faktorer missas möjligheterna att sätta in tidiga åtgärder. Räknas fel faktorer in finns en risk att det sätts in felaktiga åtgärder som leder till ökade problem. För att veta vissa faktorer som är viktiga att fokusera på görs antaganden om orsakssamband. Antaganden är baserade på att ett våldsbrott är en logisk konsekvens av att vissa förutsättningar och fenomen är närvarande. Med hjälp av teorier om socialt beteende kan göra slutsatser från tidigare händelser så att och gissa vad som går att vänta sig av en särskild framtida situation. Genom detta kan stater hållas ansvariga. Därigenom undviks trovärdigheten i bortförklaringar som säger att de ansvariga inte var förberedda för att de inte kunde veta att situationen skulle inträffa.

Kenya drabbades vid valet 2007 av en svår politisk och etnisk konflikt som resulterade i att tusentals människor dog, andra utsattes för mordbränder, våldtäkter, stölder och massvräkningar och mer än 600 000 flydde som interna flyktingar. Kenya och hennes vänner håller nu andan inför nästa val som kommer att hållas 2012. Har Kenya har lärt sig av sina misstag? Har de politiska och sociala stukturerna har åtgärdats så att historien inte ska upprepa sig? Riskerar de faktorer som utlöste förra valets problem att påverka den utvecklingen så att landet ännu en gång sätts i brand?

1.1 Syfte:

I denna uppsatts undersöks de antaganden om orsakerna till händelserna 2007 som ligger till grund för Kenya National Dialogue for Reconciliations handlingsplan för försoning. De utpekade fenomenen är ingredienser i många samhällen, och leder inte alltid till våldsbrott i den utsträckning som skedde under Post Election Violence. För att finna svaret till vad som utgjorde länken mellan dessa orsaksfaktorer och våldsbrottet granskas kausalitet och länkande teorier om sociala samband. Genom detta går det att dra slutsatser om huruvida staten och de internationella aktörerna har förberett sig tillräckligt inför nästa val. Det ger också en indikation på om de har levt upp till sitt ansvar att skydda medborgarna från människorättskränkningar och om de förberett sig tillräckligt inför nästa val.

1.2 Material

Till grund för arbetet i kapitel 3 har jag den rapport som beställdes av det internationella medlings team Kenya National Dialogue and Reconciliation Committee, KNDRC direkt i

anslutning till förhandlingarna kring de omstridda valresultaten. Den skrevs av Commission of Inquiry into Post Election Violence, CIPEV, och ligger till grund för de beslut och handlingsplaner som gjorts både lokalt och internationellt av bland andra Internationella Brottsmålsdomstolen, ICC. Till grund för mina studier av ansvarsfördelning har jag utgått från de resonemang som finns i International Commission On Intervention And State Sovereignty's, ICISS, rapport *The Responsibility To Protect*. Den innehåller tankegångar om de korrelerande skyldigheter som stater och det internationella samfundet kan sägas ha för att skydda de mänskliga rättigheterna vid en liknande framtida situation. De har ett ansvar att leva upp till gör att skydda rätten till säkerhet, egendom, liv och hälsa som riskerar att kränkas. Implementeringen av strategier för att åtgärda orsakerna undersöks i kapitel 4. Utgångspunkten är de analyser som gjorts under kapitel 3 och av information från de rapporter som publicerats av övervaknings företaget South Consultings kontinuerliga granskningsrapporter som gjorts på uppdrag av KNDRC.

1.3 Metod

Undersökningen inleds med en begreppsbestämning för vad begreppet Post Election Violence innebär. Därefter kommer en analys av rapporten från Commission of Inquiry into Post Election Violence för att finna antaganden om orsakssamband. Därefter följer ett bemötande av de orsakande fenomenen och klassificering av dess egenskaper enligt kategorierna nödvändigt, tillräckligt och bidragande. Vidare syntetiseras teorier som förklarar det kausala sambanden, följt av ett jämförande av konsekvenserna av rapportens slutsatser. Sedan ställs orsakssambanden mot en uppfattning om fördelning av ansvar för att undersöka hur någon som har ansvar att förebygga just denna situation bör förhålla sig till orsakerna. Med hjälp av resultat av orsaksanalysen kommer lokala och internationella strategier och implementerade åtgärder granskas. Granskningen kommer att visa om handlingsplanerna är tillräckliga för att leva upp till ansvaret att förebygga ett liknande scenario vid nästkommande val, eller om åtgärderna är missriktade och får negativa konsekvenser för konfliktförebyggandet.

1.4 Bakgrund

Kring nyåret 2007/2008 hölls ett kenyanskt presidentval som resulterade i kaos. Efter anklagelser om valfusk bröt våldsamma demonstrationer ut. I våldsamheterna dödades över 1000 människor för att de tillhörde vissa etniska grupper och mellan 230 000 – 600 000 människor fick fly som interna flyktingar¹. Våldet hade förödande ekonomiska konsekvenser för landet och regionen. Våldet var överraskande för många som sysslar med politisk vetenskap, däribland svenska utrikes departementet som hade förutspått en lugn och välordnad demokratiskt process. Sedan självständigheten har Kenya haft rykte om sig att vara en stabil plats politiskt och ekonomiskt, i en region som annars är plågad av interna och internationella konflikter. Detta har bidragit till att Kenya har blivit regionens maktcentrum. Grannländerna är på många olika sätt

---

¹ Cheeseman, 2008. *The Kenyan Elections of 2007: An Introduction*, s 166 -184

beroende av att Kenya är en tillförlitlig plats att samarbeta med både när det gäller militära samarbeten och med handel. Den politiska säkerheten är en viktig pusselbit för att befolkningarna i regionen ska kunna ha tillgång till viktiga faktorer för ekonomi och säkerhet.

Skräcken för att landet skulle kollapsa i till ett fullskaligt inbördeskrig, gjorde att ett team av internationella medlare bildades. Lokala och internationella experter var rädda att politiseringen av de etniska grupperna skulle leda till ännu större etniska rensningar och brott mot mänskligheten. Teamet fick namnet Kenya National Dialogue and Reconciliation Committee, KNDR. De skulle få till stånd en politisk lösning som skulle stoppa det då pågående våldet, och även skapa ett åtgärdsplan där orsakerna till våldsbrotten skulle bemötas genom reformer. De kallades in för att medla mellan representanterna från båda sidor av den politiska konflikten: Mwai Kibaki från Party of National Unity, PNU, och Raila Odinga från Orange Democratic Movement, ODM. Medlingen och förhandlingarna leddes av den tidigare generalsekreteraren för Förenta Nationerna, Kofi Annan, tillsammans med bland andra Graça Machel-Mandela, presidentfru för Sydafrika och Moçambique, och Benjamin Mkapa, Tanzanias ex-president². De enades om att en maktodelning i form av en koalitionsregering skulle skapas och kampanjer för nationell enighet och fred sätts in, vilket ledde till att situationen lugnades. Efter detta gick de vidare och gick med på en handlingsplan för att förebygga att liknande eller värre situation uppstår i framtiden.

1.5 Teori

Det oväntade och oförutsedda i våldets utbrott och spridning gjorde att inga förberedelser hade gjorts för att förhindra situationen. Detta visar hur viktigt det är att forska på vad som har gått snett i Kenya. Att framhäva de omedelbara omständigheter som direkt ledde till kollapsen, t.ex. personliga egenskaper hos de personer som var inblandade, eller den misslyckade rösträkningen, ger oss inte kunskaper som är applicerbara på framtida scenarion. Det är mer intressant att se vilka omständigheter som rådde innan konflikten som gjorde att situationen kunde uppstå och få så stor utbredning. De sociala och politiska förutsättningarna som ledde till att beväpnade grupper attackerade människor måste ändras. Ändras inte förutsättningarna kan dessa eller liknande grupper snabbt och enkelt samlas igen när nya utlösande faktorer triggar igång en konflikt.

För att kunna göra en sådan plan krävs vissa antaganden om de orsakande mekanismer som utgör grunden till att en viss situation uppstår. Antaganden baseras på utredningar av situationen kring valet 2007, som analyserats för att försöka skapa en förståelse för orsakerna till våldsbrottet. Dessa analyser används sedan som grund för att dra slutsatser och lära sig av sina misstag. Kraft och ansträngning kan läggas på att bemöta just de orsakande strukturerna. Genom reformer bemöter aktörer de faktorer som utlöste förra valets problem så att de inte längre ska påverka den politiska och sociala utvecklingen på ett sätt som gör att landet ännu en gång sätts i brand. Detta är enda sättet medborgarna i Kenya kan skyddas från den otaliga mängd människorättskränkningar som Post Election Violence innebar.

---

² Se Kenya National Dialogue and Reconciliation Committee s hemsida, <http://www.dialoguekenya.org> senast besökt 3 januari 2012

Analyserna i KNDR: s rapporter kan även sägas vara ett sätt att försöka förutspå huruvida det är troligt att samma situation kommer att bryta ut igen. Tanken är sig att ett våldsbrott skulle vara en logisk följd av att vissa förutsättningar och samhällsfenomen är på plats. Genom slutsatser och mönster dragna från jämförelser av andra liknande händelser ska kunna veta vad som går att förvänta. Om det finns ett samband mellan förekomsten av ett fenomen och en situation uppstår kan själva sambandet kallas för *kauslighet*, det orsakande fenomenet för *orsak* och den resulterande situationen för *verkan*. *Orsakssambandet* blir då den tydliga och genomtänkta tanken som binder samman orsaken och verkan, alltså logiken om varför det ena leder till det andra. Denna logik måste innehålla trovärdiga teorier om hur orsaken hänger samman med verkan. En analys av kausaliteten blir ett klarläggande av de processer som leder till de händelser som skall förklaras.

Inom naturvetenskapen är det ganska enkelt att peka på lagar och generaliseringar som förklarar relationen mellan orsak och verkan. Däremot är det svårare att förklara lagar som styr människors beteenden och orsakar sociala fenomen som krig eller revolution. Det som utöser en sådan händelse är inte en matematisk formel där temperatur, tryck och intermolekylära bindningar avgör när kokpunkten nås. Istället är det en kombination av mängder av sociala kontinuerligt pågående processer som korsas och sammanfaller. Det finns oändligt många faktorer som kan ha påverkan och alltså vara orsakande. Det går därför inte med obestridlighet hävda att vissa orsaker leder till en situation.³

Däremot är det möjligt att göra antaganden om sociala teorier baserat på forskning av olika historiska händelser. Sådana teorier kan användas för att förklara de kausala sambanden. Men för att ett orsakssammanhang ska kunna antas föreligga, baserat på antaganden om vad som orsakade en annan situation, måste båda dessa situationer vara av samma sort. Därför kategoriseras händelser i olika fack som revolution, folkmord, inbördeskrig, uppror etc. Inom kategorin antas att det finns samma orsaker till alla händelser. Ingen situation någonsin kan vara samma och därför blir denna kategorisering ibland missvisande men ibland är sådan information användbar. Vid vissa tillfällen måste analyser produceras snabbt för att det ska vara möjligt att besluta och handla för att dämpa och bekämpa pågående problem. Själva kategoriserandet är starkt politiskt laddat och kan få stora konsekvenser.

Alla faktorer som kan påverka utvecklingen förhåller sig till varandra på ett särskilt sätt, som dominobrickor placerade i ett särskilt mönster. När någon på politisk väg försöker knuffa på dominobrickorna gäller det att de står placerade på det förväntade sättet för att de ska falla på det önskvärda viset! Naturligtvis är det i verkliga livet svårt att vaska fram gripbara och konkreta avgörande faktorer i en oändligt komplex situation av människors liv, politik, historia, natur och fråga sig vilken ingrediens i soppan som gör smaken bitter. Det finns i verkliga livet många faktorer som inverkar på den sociala och politiska utvecklingen. De grundläggande förutsättningarna som orsakar en situation kan vara mycket djupa och svåra att göra något åt. Fattigdom, befolkningsökning, utbredning av sjukdomar, minnen av historiskt förtryck och en kultur där korruption är ett dagligt inslag är exempel på fenomen som är mycket svåra och omfattande att ändra på under en överskådlig tid. Problemen är helt enkelt för stora att rå på. Då kan kausalitetssambanden visa på de steg mellan orsaken och verkan som går att ändra på. Det

---

³ Edvardsson, 2010, Orsaksteori och tankefel om orsaker

blir ett uppehåll i dominoeffekten som hindrar den från att leda hela vägen fram till den icke önskvärda situationen.

De orsaker som samspelar till att en situation inträffar kan delas in i nödvändiga, tillräckliga och bidragande orsaker. Ett nödvändigt villkor när något som är en förutsättning för att något ska hända. Det inte kan hända utan det nödvändiga villkoret, men förekomsten av villkoret leder inte automatiskt att händelsen inträffar. Tillexempel är det nödvändigt att syre, brännbart material och en gnista finns för att en eldsvåda ska bryta ut, men det innebär inte att det alltid blir eldsvåda där dessa tre finns. Ett tillräckligt villkor innebär att om en orsak är tillräckligt för att något ska inträffa innebär närvaron av den orsaken alltid att det leder till att effekten inträffar. Men detta innebär inte att just den orsaken alltid finns närvarande när situationen infaller, den kan ha orsakats av något annat.⁴ Ett exempel är att halshuggning är tillräckligt för att orsaka ett dödsfall, men varje gång ett dödsfall inträffar är det inte på grund av halshuggning. Bidragande orsaker behöver inte vara varken nödvändig eller tillräcklig, men det finns ändå en relation som gör att effekten påverkas när orsaken påverkas. En medvetenhet om vilken kategori de olika orsakssambanden tillhör gör det möjligt att avgöra om det går att se ett skeende som en isolerad händelse eller som en risk faktor till upptakt till våld. Den etikett som sätts aktiverar också en fördelning av ansvar.

Det är mycket viktigt att de orsakssammanhang som pekats ut som avgörande, väljs ut med noggrannhet och skärpa. Medvetandegörandet av just de orsakerna som hot mot mänskliga rättigheter skapar ett ansvar att förebygga dem⁵. Att kunna hålla någon ansvarig att göra de rätta politiska förändringarna och satsa de begränsade resurserna på rätta ställena gör att det sätts press på makthavarna att prioritera rätt. Deras eventuella oförmåga att skydda befolkningen synliggörs. Ansvar att förebygga konflikter och människorättskränkningar ligger främst inom gränserna för länders egna inrikes politik. Men när det inte går att lita på de lokala makthavarnas förmåga att skapa en stark bas för konfliktförebyggande hamnar ansvaret hos det internationella samfundet. För att veta exakt när deras hjälp eller ingripande behövs behöver de veta vilka fenomen som de behöver bevaka, styra eller stödja. Koncentration på fel fenomen riskerar att styra utvecklingen fel och därigenom misslyckas ansvaret att förebygga.

Det blir därför upp till dem person eller organisation som letar efter förklaringar att utgå från sin egen uppfattning om hur situationen är, och hur den borde vara, för att den ska finna svar på vilka de viktiga faktorerna är. De lokala analytiker som tolkar situationen kommer inte nödvändigtvis fram till samma resultat som någon som observerar från en internationell synvinkel. Olika intressen som personen vill skydda eller framhålla som extra viktiga spelar in för vilka orsaker som kommer att antas vara avgörande. Ibland visar analyser från internationellt håll att de lokala myndigheterna inte gör tillräckligt för just de aspekterna som de anser vara viktiga. Då finns en möjlighet, vissa skulle säga skyldighet, att intervensera genom att t.ex. ställa dem som är misstänkta för brott mot mänskligheten inför ICC, även om de lokala makthavarna protesterar mot detta.

---

⁴ Edvardsson, 2010, Orsaksteori och tankefel om orsaker

⁵ ICISS, 2011, The Responsibility to Protect s. 19

2 Generell definition för en specifik situation

För att kunna diskutera de speciella händelser som utspelade sig kring det Kenyanska valet 2007 i olika sammanhang, som t.ex. denna uppsats, finns ett behov av ett övergripande begrepp som läsaren kan relatera till. Det behöver göras tydligt vad som menas med uttrycket Post Election Violence. Benämningen blev väl utbredd i media och fick innefatta alla de illdåd som utlöstes av det dåligt genomförda valet 2007. Illdåden var hot, mordbränder, massvräkningar, våld och grova människorättskränkningar som utfördes specifikt mot de grupper som förmodades vara politiska motståndare på grund av deras etniska tillhörighet. Detta ger ett namn på just denna historiska händelse. Det är inte en brottsbeskrivning eller kategorisering som gör att händelserna kan placeras i ett fack tillsammans med någon annan form av våldsamhetsbegrepp. Det passar inte helt in med andra fall av Election Violence. The International Foundation for Electoral Systems (IFES), använder följande definition av Election Violence: "Election violence is any harm or threat of harm to any person or property involved in the election process, or to the election process itself, during the election period."⁶ I denna definition saknar termen Election Violence en tyngd som visar situationens allvar, då Kenyas situation även innefattade brott mot mänskligheten och hade ett element av etnisk diskriminering som liknar etnisk rensning. Etnisk rensning är enligt Cambridge dictionary

"the organized attempt by one racial or political group to completely remove from a country or area anyone who belongs to another particular racial group, using violence and often murder to achieve this."

Även denna benämning blir skev eftersom det bara innefattar en aspekt av alla händelser under Post Election Violence, men också på grund av att de etniska grupperna kan anses valts ut på grundval av deras politiska identitet istället för etniska identitet.

Kenya National Commission on Human Rights skrev att :

*"The violence following the 2007 General Election meets the criteria of crimes against humanity under Customary International Law in so far as it involved conduct including the multiple commission of acts of inhumanity against civilian populations, pursuant to or in furtherance of an organizational policy to commit such attacks in the theatres of violence."*⁷

Många observatörer, bland andra Human Rights Watch, menar även att situationen även innefattade aspekter av folkmord, vilket de beskriver i sin rapport "Hold your heart" från 2011. Organisationen Genocide Watch specificerade istället situationen som förberedelse till folkmord, vilket är steg 6 på deras 8 punkters skala. Enligt dem nådde aldrig våldet upp till den sjunde nivån som är själva utrotningen eller massdödandet, men alla förberedelser hade gjorts.⁸

---

⁶ IFES, 2011, Elections worth dying for, s 73

⁷ CIPEV, 2008, Report of the Commission of Inquiry into Post-Election Violence s 303

⁸ Se Genocide Watch, 2008: 8 stages of genocide

3 Antaganden om orsaker

KNDR utsedde en fristående kommission för att undersöka orsakerna till Post Election Violence. Den fick det officiella namnen Commission of Inquiry into Post Election Violence, CIPEV, och det inofficiella namnen Waki commission, efter dess ordförande domaren Philip Waki. I den sammanfattande rapport som CIPEV publicerade i oktober 2008 listas vilka strukturer och samhällsfenomen som av dem antas vara bakgrunden till våldsbrottet. I rapporten hävdas inte att dessa fenomen är orsakande, men att de utgör det sammanhang som blev förutsättningen till varför den bristfälliga valprocessen ledde till våld. Författaren beskriver sitt syfte med de kapitel som fokuserar på orsakssamband på följande vis:

*It [the report] attempts to isolate factors that explain the causes of the violence and why it escalated as it did. These factors demonstrate also how and why violence has become a way of life in Kenya, a country once known for peace, prosperity, and its potential for development.*⁹

Dessa faktorer listas som en lista med fyra punkter. Att göra en numrerad lista är ett starkt ställningstagande om orsakssamband, då det framstår som uttömmande beskrivning där det inte lämnas utrymme för tvivel eller att andra faktorer kan ha varit bidragande. I rapporten listas dessa faktorer. De specificeras sedan vidare i en beskrivande analys som detaljerar de specifika historiska och samhällliga omständigheterna som ledde fram till dagens läge. Punkterna på denna lista följer nedan, tillsammans med min analys av orsaker och kausala antaganden som impliceras genom utpekandet av dessa faktorer som just orsaker.

3.1 Historiskt användande av politiskt våld och straffrihet

CIPEVs rapport framhäver straffrihet som en av de viktigaste orsakerna till Post Election Violence och pekar även på att det är en av de viktigaste områdena att reformera och förändra för att kunna förhindra att liknande situationer upprepar sig. I rapporten räknar författarna upp tidigare tillfällen då mord och våld använts för att uppnå politiska resultat. Den typ av planerat våld som inträffade i valet 2007 har även utspelat sig i mindre utsträckning vid tidigare val, enda sedan flerpartidemokrati infördes i Kenya 1992. Vart och ett av dessa våldsbrott har varit politiska sammandrabbningar mellan etniska grupper. Våldet blev ett sätt att säkerställa politisk makt och vinna val genom att anlita gäng som hindrade de folkgrupper som antogs rösta på andra presidentkandidater. De hindrades bland annat genom att dödas eller jagas bort från platsen där de kunde rösta. Dessa tidigare konflikter och strider har utretts av kommissioner som har sammanställt rapporter med rekommendationer. Tyvärr visar CIPEV dock att efter att rapporterna överlämnats till den kenyanska regeringen har rekommendationerna och utpekandena hindrats från att följas upp.¹⁰

---

⁹ CIPEV, 2008, Report of the Commission of Inquiry into Post-Election Violence s 21

¹⁰ CIPEV, 2008, Report of the Commission of Inquiry into Post-Election Violence s 440-456

3.1.1 *Straffrihet som kausal orsak till Post Election Violence*

Det kausala orsakssambandet för att Post Election Violence ska ha orsakats av straffrihet i Kenya kan sammanfattas på följande vis: Korruption och otillräckliga juridiska institutioner har skapat en kultur där straffrihet är så vanlig att förbrytare kan anta att de kommer gå fria, så länge de står i ekonomisk och maktmässig position. Denna spädde på varje gång det hölls val i Kenya eftersom delar av landet drabbades av våldsvågor, som varken uppmärksammades, utreddes eller bestraffades. Medvetandet om detta leder till ett antagande om att de som har maktposition kan förvänta sig att vara immuna för lagföring av person. Därför kan de utföra olagliga handlingar med enbart positiva konsekvenser för dem själva.

Straffriheten i Kenya är utbredd. De juridiska institutionerna lider brist på integritet från polisväsendet till domstolarna, men att samhället lider av straffrihet när det gäller mindre brott som trafikförseelser, stöld, narkotikabrott och våld i hemmet mm, tas inte upp särskilt i rapporten. Istället ligger stort fokus i CIPEVs Rapport på begreppet straffrihet när det gäller kränkningar av mänskliga rättigheter. Författarna till rapporten använder United Nation Commissioner for Human Rights definition av straffrihetsbegreppet från 2005. Den beskriver att straffrihet innebär ett misslyckande att ställa dem som kränkt människorättslagar inför rätta; vilket i sig utgör en kränkning mot brottsoffrens rätt till upprättelse för de brott som begåtts mot dem. De hävdar att det skapas på följande sätt:

Impunity arises from a failure by States to meet their obligations to investigate violations; to take appropriate measures in respect of the perpetrators, particularly in the area of justice, by ensuring that those suspected of criminal responsibility are prosecuted, tried and duly punished; to provide victims with effective remedies and to ensure that they receive reparation for the injuries suffered; to ensure the inalienable right to know the truth about violations; and to take other necessary steps to prevent a recurrence of violations.”¹¹

Post Election Violence bestod i flera vågor, eller mönster av våld. Den första vågen antas vara oplanerad och spontan, som en direkt reaktion på valresultatet. Men därefter följde flera våldsvågor som antas vara planerade och organiserade, och anses utgöra brott mot mänskligheten. För att kunna iscensätta dessa behöver en person inneha maktposition politiskt och ekonomiskt. Men eftersom det går att påverka rättssystemet genom mutor och hot behöver de som har maktpositioner inte bekymra sig över de konsekvenser deras agerande har. De kan påverka vem som blir anklagad, arresterad, vilka fall som går till rättegång och vilket straff som genomförs. Både befolkningen och de styrande är medvetna om straffriheten. Känslan av att det går att förlita sig på att kunna undkomma lagen späs på när det inträffar brott men att dessa inte utreds eller blir bestraffade. Kunskapen och erfarenheten om att andra gärningsmän tidigare har kommit undan helt utan konsekvenser inger självförtroende för personer som skulle kunna använda politiskt våld som ett redskap för att uppnå sina syften. Personen kan ogenerat planera att spela ut människors mot varandra som ett politiskt vapen.

För de aspekter av Post Election Violence som var överlagda och planerade handlingar med syfte att påverka den politiska situationen till vissa personers fördel var presumptionen om straffrihet viktig. För dem som vann fördelar av våldet var det maktmässiga och politiska fördelar

---

¹¹ CIPEV, 2008, Report of the Commission of Inquiry into Post-Election Violence s443

det rörde sig om. Hade det funnits ett tillförlitligt rättssystem skulle de inte kunna vänta sig att få behålla sådana fördelar, dessa skulle återlämnas. Utan denna vinst finns inte motiv till att iscensätta våldskampanjer. För den överlagda delen av Post Election Violence kan därför straffriheten anses vara en nödvändig orsak. För att kunna genomföra dessa planer krävdes dock att människor gick att manipuleras för att agera så som dessa personer ville. Därför krävs en kombination av några andra underliggande strukturer som gjorde dem påverkbara. Alltså kan inte straffrihet vara en tillräcklig orsak till att Post Election Violence inträffade.

3.1.2 *Normalisering av våld som kausal orsak till Post Election Violence*

Kausalitets sambandet mellan att våldsamheter oftast går ostraffade och ett utbrott av politiskt och etniskt våld kan förstås på olika sätt. CIPEV gör ett ställningstagande angående sambandet mellan att det i samhället finns, och har funnits, en hög våldsnivå och att våldsamheter utbröt vid valet 2007. När politiskt våld förekommer utan att bestraffas bidrar detta till en kultur där våld blir vanligare och vanligare både i vardagslivet och i politiska sammanhang. Formuleringen som används i rapporten är träffande;

“Thus, violence has become a factor not just of elections but in everyday life. What this means in practice is that violence is widespread and can be tapped for a variety of reasons, including but not exclusively to win elections.”¹²

Genom termen ”tapped”, som jag översätter som ”utnyttjas” antyder att detta är något som medvetet och avsiktligt kan användas som ett politiskt verktyg för att styra människor i den riktning som passar ens egna syften. En hög våldsnivå som går att använda som politiskt verktyg kan därför ses som en förutsättning för att Post Election Violence ska äga rum.

Våldet blir tillsammans med brottslighet en del av vardagen, något som inte varken bestraffas av staten eller genom informella konsekvenser i ett socialt sammanhang. Det har därför blivit en del av det vardagliga och normala. Många människor i Kenya har levt i otrygga situationer där de har utsatts för våld. De sociala spärrar som hindrar våld från att vara ett accepterat beteende genom att ses som avvikande finns inte längre för dem. En hög allmän våldsnivå i samhället leder inte på egen hand till att en våldsvåg utbryter mot specifika etniska grupper i samband med ett val. T.ex. råder det i många postkonflikt- länder en mycket hög våldsnivå, men det är många gånger troligare att våldet riktas mot kvinnor. Detta hävdar bland andra Sidas generaldirektör Gornitzka i en artikel 2011 där hon argumenterar för att könsrelaterat ska ses som ett av de absolut största säkerhetshoten på global nivå. Men att alla de länder som har notoriskt hög våldsnivå har inte våldsamma val, därför kan inte denna definition av fenomenet ses som en direkt orsak till Post Election Violence.

Den höga våldsnivån kan däremot vara en orsak i kombination med en strukturell blockering av de andra vägar som finns att få sin röst hörd, åsikt framförd eller anspråk tillgodosett. Då kan inte de tillvägagångssätten längre användas som kanaler för kommunikation eller inflytande. Individer upplever då vanmakt och ser våld som ett effektivt, acceptabelt medel att komma fram

---

¹² CIPEV, 2008, Report of the Commission of Inquiry into Post-Election Violence s24

till sitt mål. Därigenom blir det möjligt för makthungriga politiker som förväntar sig straffrihet att använda sig av dessa människors frustrationer för att skapa ett politiskt användbart våld.

3.2 Ökad personlig makt till presidenten, och avsiktligt försvagande av allmänna institutioner

Nästa fenomen som CIPEV listar som orsakande är att alla de tre presidenter som har styrt Kenya alla har gjort grundlagsändringar för att avsiktligt lägga större utrymme för maktutövande på presidentposten. De lagar som inte har varit till presidentens fördel har tagits bort eller ignorerats. Författarna skriver att detta har haft två konsekvenser. Den ena är att både politikerna och allmänheten tycker att det är angeläget att den som vinner presidentposten kommer från just deras etniska grupp för att det finns en uppfattning om att det ger tillgång till statens resurser. Detta är mycket riskfyllt om det kombineras med den etniska polarisering som vi kan se under punkt 3.3.

The post election violence therefore is, in part, a consequence of the failure of President Kibaki and his first Government to exert political control over the country or to maintain sufficient legitimacy as would have allowed a civilized contest with him at the polls to be possible. Kibaki's regime failed to unite the country, and allowed feelings of marginalization to fester into what became the post election violence.

Detta illustrerar den andra konsekvensen av detta, nämligen att statens institutioner inte ses som legitima, eftersom de övervakningsmekanismer som borde bekämpa maktmissbruk och korruption inte ses som neutrala eller tillförlitliga. Misslyckandet i funktionen att skapa förtroende kan därför sägas vara orsakande.¹³

3.2.1 Förtroendebrist som kausal orsak till Post Election Violence

Statens oförmåga att bygga upp ett förtroende gör att legitimiteten för dess maktutövande försvinner. Folket accepterar bara att bli styrda om de har förtroende för staten. Folket måste se statens handlande som något som är välmående och med landet och befolkningens bästa som syfte. Utan denna bild blir staten mistrodd och förlorar grunden till att regera med samtycke istället för att regera med tvång. När en stat regerar med samtycke från befolkningen bygges en stabil situation som inte så lätt faller samman och som enkelt kan styras eftersom befolkningen antar att staten har goda intentioner. När folket måste styras med våld, svarar de ofta med våld, och detta skapar en mycket bräcklig situation.¹⁴

Om allmänheten hade förtroende för presidentposten som tillhörande en representant för hela folket, och inte bara sin egna etniska grupp, skulle det inte vara lönt för dem att slåss mot andra etniska grupper. Hade det varit rimligt att lita på att valet var korrekt utfört skulle inte valresultatet behöva ifrågasättas. Enligt opinionsundersökningarna före valet varit en mycket jämn kapplöpning. Bristen på legitimitet hos polisväsendet bidrog även till att våldet trappades upp. Skulle det finnas en känsla av att det går att lita på att felet skulle rättas till och de skyldiga provas

---

¹³ CIPEV, 2008, Report of the Commission of Inquiry into Post-Election Violence s.29

¹⁴ Unsworth, 2010 The State's Legitimacy in Fragile Situations

i rättegång och straffas för sitt fusk, hade inte känslan av orättvisa varit så pass påtaglig att den fick våldsamma konsekvenser. Detta är därför en nödvändig förutsättning för Post Election Violence.

Fenomenet är däremot inte på egen hand tillräckligt för att landet ska deteriorera i våld mot etniska grupper. Det hade kunnat leda till ett lynchande enbart av de misstänkta fuskarna, men under Post Election Violence riktades våldet mot etniska grupper. Det är kombinationen med punkt 3.3 som gör den bristande statliga legitimiteten farlig för folket.

3.3 Landrättigheter och ojämlikhet mellan etniska grupper

Den tredje faktorn som tas upp i rapporten handlar om att många av Kenyas etniska grupper känner sig marginaliserade. Kenya har över 40 etniska grupper som har egna språk och kulturer och i stor utsträckning speciella geografiska territorium som de dominerar och ser som sina förfäders land. Det finns kollektiva uppfattningar om att de skillnader i utveckling, politisk delaktighet och ekonomisk resursfördelning som skiljer kraftigt mellan regioner är en form av etnisk diskriminering eftersom de olika regionerna tillhör olika etniska grupper. Den grupp som innehar den politiska makten kan se till att deras egen region får fördelar i resursfördelningen, vilket möjliggörs av de fenomen som beskrivs i 3.2. De stora regionala tillgångarna till rent vatten, vaccinationer, infrastruktur och läkarvård gör att skillnader i välbefinnande mellan regioner blir då skillnader i välbefinnande mellan etniska grupper. En person som är född i Nyanza har en förväntad livslängd som är 19 år kortare än för en person som är född i centrala provinsen.¹⁵ De som har fördelar av denna fördelning anses vara folkgruppen Kikuyu och Meru, som har sin hemvist i centrala provinsen. Tanken om deras högre ställning ekonomiskt, hälsomässigt och politiskt leder till en tanke på att de ”tar” möjligheterna från andra etniska grupper.

Många av Kenyas folkgrupper upplever att det har skett diskriminerande orättvisor mot dem på många sätt i samhället, men i synnerhet när det gäller fördelning av landrättigheter. Känslan är till stor del rättfärdigad, då det har förekommit stora fel i administrationen av landregistrering och leasingavtal. Enligt rapporten präglas denna administration av utbredd korruption och sker ”*in total disregard of the public interest and in circumstances that fly in the face of the law*”¹⁶ Kenya har precis som många andra utvecklingsländer en otillräcklig lagstiftning, och själva lagen innehåller ändringar av typen som nämns i kapitel 3.1, som har gjorts för att ge mer makt åt presidenten, vilket går att utläsa ur paragrafen som inleder flera av lagarna om markrättigheter. ”All land is vested in the president”, vilket kan översättas som ”Presidenten har rätten att bestämma över allt land. Fastighetslagstiftningen är en landning av gamla koloniala lagar och nya lagar som infördes under den första tiden av självständighet. Det innehåller konflikter mellan regler för urminnes hävd som inte respekteras, på grund av att inte registreringen av land har förvaltats korrekt. Manipuleringen av markrättigheterna kallas markrofferi, och är ett sätt för den som har inflytande över förvaltningen att skaffa sig mer och mer land, oavsett lagstiftningen.”¹⁷

---

¹⁵ Githongo 2006, Inequality, ethnicity and the fight against corruption in Africa, a Kenyan Perspective.

¹⁶ CIPEV, 2008, Report of the Commission of Inquiry into Post-Election Violence s s 31

¹⁷ Widgren, 2011, Vad är egentligen land grabbing? widgren.blogspot 17:e december

Några av inslagen i Post Election Violence var mordbränder, massvräkningar och våld specifikt riktat mot de grupper som haft fördel av den ojämlika tillgången på mark. De flesta av dessa våldsamheter ägde rum i Rift Valley regionen. Det är ett område som folkgruppen Kalenjin anser vara sitt förfädersland, men som under kolonialtiden till stor del övertogs av europeiska bosättare och blev statligt administrerat. Under avkolonialiseringen skulle detta land återgå till kenyanerna, men då fick Kikuyu folket fördelar som gjorde att många bosatte sig i Rift Valley. Både när européerna skaffade sig detta landområde och när Kikuyus fick fördelar gjordes detta på grundval av härkomst. En diskriminering av detta slag föder känslor av skillnader i värde mellan de olika grupperna och gör etnicitet till en gräns som stänger in och stänger ut människor. När ekonomiska, sociala, and politiska rättigheter som bör vara universella och lika för alla medborgare istället präglas av en uppfattning att dessa rättigheter ska vara knutna till någons territoriella ursprung leder detta till konflikt.¹⁸

3.3.1 *Härkomstbaserade Markrättigheter som kausal orsak till Post Election Violence*

Tillgång till mark är en avgörande förutsättning för överlevnad. Förutom att det ger stora fördelar för försörjning och tillgång till mark så innebär ägande av jord och mark stora känslomässiga aspekter. Skillnaderna i tillgången till mark mellan folkgrupperna ger er upphov till känslor av orättvisa och hat mellan dem. Diskrimineringen och hatet i sig kan ligga latent och växa men för att det ska leda till en plötslig våldsvåg krävs att hatet samordnas. CIPEVs författare skriver:

“This feeling has been tapped by politicians to articulate grievances about historical injustices which resonate with certain sections of the public. This has created an underlying climate of tension and hate, and the potential for violence, waiting to be ignited and to explode.”¹⁹

Därigenom framhäver de vikten av att dessa underliggande spänningar framhävs av politiker som vill skapa en upprorisk stämning och genom markfrågan framhäva etnicitet som en ekonomisk och politiskt avgörande faktor. Detta skapar en känsla bland folket orättvisan är en fråga om liv och död, värt att kämpa, döda och dö för. Under valkampanjerna inför valet 2007 förekom mycket hatpropaganda som vi i Sverige skulle definiera som hets mot folkgrupp. I debatten om händelserna i Kenya används det Engelska uttrycket Hate Speech som Kenya National Commission on Human Rights definierar som:

“Any form of speech that degrades others and promotes hatred and encourages violence against a group on the basis of a criteria including religion, race, colour or ethnicity. It includes speech, publication or broadcast that represents as inherently inferior, or degrades, dehumanises and demeans a group on the basis of the criteria above.(4)”²⁰

Detta är vanligt förekommande i situationer som leder till etniskt våld eftersom det särskiljer medlemmar av andra grupper resten av samhället och skapar en avhumaniserad bild av dem där de inte längre är medmänniskor utan ett problem borde rättas till. Några politiker och radiopratare

---

¹⁸ Kanyinga, 2009, The legacy of the white highlands

¹⁹ CIPEV, 2008, Report of the Commission of Inquiry into Post-Election Violence s 31

²⁰ Mute, 2008. Legislation, hate speech, and freedom of expression in Kenya, kommentar 51378

från Kalenjinggruppen använde negativa idiom som beskrev de Kikuyu och Kisii som bodde i Rift Valley som *madoadoa*. Ordet betyder fläckar och implicerar att fläckarna är något som Kalenjinstammen gemensamt måste städa bort. I Rift Valleys lokala radiokanal ringde många in och beskrev Kikuyus som giriga, markroffande, samvetslösa och sade att det var dags för dem att kräva deras förfäders mark och rensa bort ogräset. Hate Speech av denna typ är förbjuden i internationell lagstiftning, bland annat i International Covenant on Civil and Political Rights ICCPR artikel 19, och 20 § 2, som lyder ” 2. Any advocacy of national, racial or religious hatred that constitutes incitement to discrimination, hostility or violence shall be prohibited by law”²¹, men den Kenyanska lagstiftningen är otydlig och definierar inte hatbrott på ett sätt som gör att framtida hets mot folkgrupp i framtiden kan förhindras.²²

Etnicitet är i sig inte ett problem, faktumet att många etniska grupper med rika kulturella arv, skilda erfarenheter, språk och historier lever inom ett land, blandat och i egna religioner kan ses som en tillgång, en rikedom som ger stora möjligheter. Det som gör etnicitet till ett problem är användandet av den etniska identitetsuppfattningen i en destruktiv politisk miljö med begränsade politiska och sociala rättigheter. Men de sista hundra årens maktkamper med tryck från kolonialmakten, frihetsrörelserna och nationaliseringen och har känslan av etniskt tillhörighet manipulerats och format en uppfattning om skillnader mellan de etniska grupperna. Genom denna manipulation skapas stamtillhörighet och politiserad identitet, som även kallas tribalism.²³

På grund av att etniciteten blivit politisk antas alla ur en etnisk grupp vara anhängare till den presidentkandidat som är deras ”stambroder”. När denne gör sig skyldig till valfusk ses detta som en symbol för uppfattningen om det som utmärker människorna från den stammen är ohederliga, girighet och att de skaffar sig oärliga fördelar. Fiendestammen mobiliseras snabbt och anser sig rättmätigheten kunna vräka dem som antas tillskaffat sig det land som de själva skulle ha haft ärvda rätt till. Då det finns spänning och hat mellan dessa grupper bryter våld ut.

Den etniska diskrimineringen i fråga om landrättigheter är inte diskriminering in Jure, enligt författningen får individer äga land var som helst i Kenya. De facto lever dock de flesta i den region som är specifik för deras folkgrupp, vilket bland annat underlättar eftersom varje stam har sitt eget språk och speciella traditionella juridiska rätt. Om detta inte används som ett politiskt verktyg för mobilisering av väljarstöd, förklarar detta inte ett storskaligt utbrott av våld, utan kan möjligtvis ses som en bidragande orsak.

Liksom i punkt 3.1.3 använder dock CIPEVs författare en förståelse av fenomenet som ett redskap som kan användas som ett politiskt verktyg. Ett par steg framåt till i den kausala logiken finns ett steg där etniciteten har blivit politiskt polariserad. Där blir landfrågan så pass giftig att den har avgörande betydelse. Majoriteten av människorättskränkningarna, våldet och vräkningarna skedde som ett direkt resultat av detta. För denna del av Post Election Violence måste detta orsakssamband ses som både nödvändigt och tillräckligt för att just dessa brott skulle inträffa.

---

²¹ International Covenant on Civil and Political Rights, G.A. res. 2200A (XXI), 21 U.N. GAOR Supp. (No. 16) at 52, U.N. Doc. A/6316 (1966), 999 U.N.T.S. 17.

²² Mute, 2008. Legislation, hate speech, and freedom of expression in Kenya, kommentar 51378

²³ Githongo, 2006, Inequality, ethnicity and the fight against corruption in Africa, a Kenyan Perspective.

3.4 Hög ungdomsarbetslöshet

Till sist talar rapporten om den fattigdom, och hopplöshet som många av Kenyas barn och unga har växt upp i, präglad av våld och en känsla av att inte ha en möjlighet att få ett hederligt jobb. Bland dessa finns ett mycket stort antal som växt upp föräldralösa eller som gatubarn i något av de stora slumområdena. När dessa unga människor blir vuxna finns en bara en mycket liten möjlighet att få ett hederligt arbete och många känner att de inte har något att förlora. Det gör att många blir rekryterade till kriminella gäng som politiker anlitar för att hetsa fram PEV. Bristen på säkerställandet av ekonomiska och sociala möjligheter leder till ofta till social oro. Detta ska inte ses som ett misstänkliggörande av fattiga människor som orsakande av våldsamma situationer. Fattiga människor är inte nödvändigtvis vara våldsamma och det vore fel att skylla de fattiga personer som bor i de slumområden som drabbades av PEV, som orsakande. Men de personer som inte har något har ingenting att förlora och en hopplöshetskänsla som leder till en tanke att vad man än gör så kan det inte bli sämre än vad man har idag. För de unga (män) som har stora sociala nackdelar t.ex., arbetslöshet, föräldralöshet, hemlöshet, hopplöshet är all förändring är välkommen, även om det innebär att utsätta sig och andra för stora risker.

Ett alternativ för dessa unga människor blir att gå med i så kallade *vigliante groups* eller kriminella gäng. Det är gäng som tar lagen i egna händer, sysslar med utpressning och beskyddarverksamhet och straffar dem de tycker ska straffas. I rapporten påpekas dock att det inte bara är fattigdom i sig som gör att de farliga gängen växer och blir flera. Författaren beskriver istället att faran ligger i en kombination av fenomen;

” While clearly there is a problem of youth who grow up in slums and make their living by joining gangs, because of a lack of good alternatives and the prospects of upward mobility, the issue is not one of poverty alone. Instead this situation intersects with other phenomena, including that of weak institutions, ethnic polarization, and the willingness of the political class to hire gangs to engage in violence to obtain political power”²⁴

Denna analys stämmer bra överens med en klassificering av den höga arbetslösheten som en bidragande orsak. Det är tydligt att arbetslösheten och de svåra levnadsförhållandena är en anledning till att många av ungdomar blir rekryterade till de kriminella gängen. Den svåra situation de har växt upp i gör att våld och brott har normaliserats för dem. Alla som är arbetslösa blir inte medlemmar i kriminella gäng. Att ha ett arbete utesluter inte att någon kan vara medlem i ett kriminellt gäng. Men klart är att sårbarheten för att riskera att hamna i ett kriminellt gäng ökar i takt med att arbetslösheten ökar.

3.4.1 Kriminella gäng och Konfliktentreprenörer

Det vanligt att politiska konflikter startar på platser där arbetslösheten är hög, eftersom det är ett tecken på att maktavande missköter sig och inte skapar förutsättningar för att människorna ska kunna försörja sig, vilket är en anledning till uppror. Om Post Election Violence skulle ha handlat om ideologiska frågor om demokrati, möjligheter och rättigheter skulle även den arbetande klassen troligen tagit ledigt för att demonstrera, även utan att pådrivning av kriminella

---

²⁴ CIPEV, 2008, Report of the Commission of Inquiry into Post-Election Violence s 34

gäng. Därför kan inte arbetslöshet ses som en nödvändig orsak. Det är inte heller en tillräcklig orsak, arbetslöshet och förtvivlan leder inte alltid till våldsamma sammandrabbningar mellan etniska grupper.

De hemska förutsättningar i livet som gör att unga hamnar i sådana situationer måste motverkas och förbättras, det är viktigt i sig självt oavsett om det leder till gängverksamhet eller inte. Det handlar om grundläggande mänskliga rättigheter, och är i sig imperativt för deras människovärde. Det som blir relevant i relation till Post Election Violence är de kriminella gängens framväxt. Det faktum att de kan hyras in till högstbjudande för att utföra våld och skapa det kaos som utgör det brandfarliga bränsle som gör att en gnista från en politisk konflikt kan sätta ett helt land i brand. Gängen blir då en armé som kan användas av så kallade ”konfliktentreprenörer”. En konfliktentreprenör ”är en person som tar de nödvändiga och avsiktliga steg som krävs för att starta en våldsam konflikt genom att utnyttja en specifik situation för att vinna något genom att exploatera nya maktrelationer.”²⁵

Detta är personer som kan vinna både politiskt och ekonomiskt på att Post Election Violence uppstår, och de kriminella gängen blir behändiga redskap för den som har pengar och vilja att använda sig av dem. Dödandet, demonstrationerna och risken för att konflikten ska eskalera skapar en situation som kräver en snabb lösning och därför sätts ekonomiska resurser in och undantag görs från regler och lagar för att få fram ett resultat som kan lugna folket. Lösningen med en koalitionsregering där alla sidor fick en del av makt kakan var en klar vinst för konfliktentreprenörerna från båda sidor, eftersom ingen av dem förlorade valet.

CIPEV aktade sig för att nämna namn i sin rapport och tog inte upp konfliktentreprenörer under kapitlet om orsaker. Istället presenteras fenomenet med politiker som anlitar gäng, indirekt i intervjufrågor mm. En lista på de personer som utredningen pekade på som skyldiga till brott, skickades istället i hemlighet till Kofi Annan. Denne vidarebefordrade denna lista till ICC, som beslutade sig för att presentera en lista på 6 misstänkta och ställa dem inför rätta.

---

²⁵ Eide, 1997. “Conflict Entrepreneurship”: On the ‘Art’ of Waging Civil War”, Anthony McDermott, ed., Humanitarian Force.

4 Orsaker som grund för förebyggande åtgärder

4.1 Ansvar att förebygga

Ansvar för att vidta alla åtgärder som krävs för förebyggande av dödliga konflikter, och människorättskränkningar ligger främst inom gränserna för länders egna inrikes politik. Det ska de bland annat genom att garantera lika möjligheter, lika behandling inför lagen, skydd av mänskliga rättigheter och ha en tillförlitlig och legitim stat som fördelar landets resurser på ett rättvist och pålitligt sätt.²⁶ Analysen ovan har dock visat att det är på just dessa punkter som Kenya brister. Staten saknar legitimitet, resurserna fördelas orättvist, etnisk diskriminering är utbredd, och det juridiska systemet är inte tillförlitligt. Dessutom finns det anledning att misstänka att staten inte kommer att leva upp till sitt ansvar eftersom de personer som nu sitter som landets styrande kom till dagens maktpositioner i anslutning till förra valets våldsamheter. De blev vinnare i kaosets spel.

Frågan blir då först och främst huruvida den ansvariga aktören har tillräckliga strategier för att komma till rätta med problemen och huruvida dessa implementeras. Därefter kan frågan om vilken annan aktör som är skyldig att vidta åtgärder om inte den ansvariga aktören genomför dessa åtgärder på ett tillräckligt tillfredställande sätt. Eftersom det finns ett universellt ansvar att skydda alla människor från grova människorättskränkningar behöver även andra aktörer än de som har det primära ansvaret att förebygga Post Election Violence, kunna övervaka situationen. De kan då erbjuda den hjälp eller åtgärder som krävs för att skydda människorna. Teorierna om orsakssamband och utvärderingar av strategier blir då verktyg för övervakningen.

När Post Election Violence inträffade 2007 misslyckades den Kenyanska staten att skydda sina medborgares mänskliga rättigheter. Rätten till liv, säkerhet och egendom kränktes för tusentals människor. Från statens sida förklarades detta misslyckande med att säga att våldsvågen inte var förväntad och att de därför inte hade förberett sig för att kunna skydda människorna.²⁷ Många andra aktörer hade förutspått ett lugnt och fredligt överlämnande av makten, och denna bortförklaring, skulle möjligtvis kunna godtas. Men analysen i kapitel 3 visar att det fanns många tecken på att situationen var spänd även innan valfusket och att våld kunde bryta ut. Att kunna vidta förebyggande åtgärder bygger på korrekta antaganden om framtida händelseförlopp. Om förebyggande analyser inte räknar in alla faktorer, eller räknar med fel faktorer kommer de viktiga varningssignalerna inte upptäckas. Därför missas möjligheterna att sätta in tidiga åtgärder, eller riskerar att sätta in felaktiga åtgärder som leder till ökade problem.²⁸

Vid ett framtida val är en liknande bortförklaring oacceptabel. De analyser som gjorts för valet 2007 medvetandegör länken mellan orsakerna och människorättskränkningarna som Post Election Violence innebar, vilket gör att orsakerna blir föremål för ett ansvar att förebygga att nya människorättskränkningar inträffar. När situationen analyserats och orsakerna till den har

---

²⁶ ICISS, 2011, The Responsibility to Protect,

²⁷ OHCHR, 2008, Report from OHCHR fact finding mission to Kenya

²⁸ ICISS, 2011 The Responsibility to Protect

identifierat lämnas resultaten vidare till staten, medlarna och många andra aktörer för att strategier för att ändra förutsättningarna inför nästa val. Utpekandet av specifika orsakssamband gör att de fenomen som betonas blir de fenomen som tas upp i strategier. Ett fenomen som inte uppmärksammas får heller inte utrymme i strategierna, och blir inte en del av det medvetna försöket att styra utvecklingen.

4.2 Åtgärder som accepteras från lokal sida

För att undersöka om de strategier som gjorts lokalt och internationellt är tillräckliga följer här en undersökning. Under det omedelbara försöket att lösa konflikten, när våldsamheterna fortfarande pågick och en politisk lösning förhandlades fram, ingicks överenskommelser om ansvar för långsiktiga lösningar på de underliggande problemen. Vid denna tidpunkt hade det inte funnits tid att göra tillförlitliga analyser av situationen och orsakerna till den. De baseras därmed på tidigare erfarenheter om Kenyanska samhället. Under mötena mellan representanterna från båda sidor av den politiska konflikten och de internationella medlarna i Kenya National Dialogue and Reconciliation Committee som hölls för att lösa konflikten skrev de under en agenda för åtgärder. Punkt 4 i denna agenda är långsiktiga åtgärder. Där står:

*Long term issues and solutions/ Poverty, the inequitable distribution of resources and perceptions of historical injustices and exclusion on the part of segments of the Kenyan society constitute the underlying causes of the prevailing social tensions, instability and cycle of violence. Discussions under this Agenda item will be conducted to examine and proposed solutions for long-standing issues such as, inter alia: Undertaking constitutional, legal and institutional reform. Tackling poverty and inequity as well as combating regional development imbalances. Tackling unemployment, particularly among the youth. Consolidating national cohesion and unity. Undertaking Land reform, addressing transparency, accountability and impunity.*²⁹

De underliggande orsakerna sägs därmed vara fattigdom, orättvis distribution av resurser, och uppfattningar om historiska orättvisor. I ljuset av ovanstående analys av orsakssambanden syns att även om detta orsakssamband stämmer, så finns det flera steg mellan dessa diffusa och svåråtgärdade problem och själva konflikten. Genom att formulera texten på ett sådant vagt sätt blir åtagandet som är följden av en underskrift, inte tillräckligt specifik att kunna använda för att hålla personerna ansvariga att handla. De åtar sig att reformera, ändra författningen, tackla regionala skillnader och genomföra landreform. Mycket enkelt att gå med på, då det inte innebär särskilda krav på hur dessa reformer ska genomföras, och vilka ändringar som de facto kommer att utföras. Detta kompletterades emellertid i juni 2008, då det gjordes överenskommelser som var mer utförliga. Det underskrivna dokumentet innehåller en matris med en planering av de punkter som skulle åtgärdas. Implementeringen av punkterna på deras dagordning undersöks nedan, med utgångsläge i de analyser som gjorts under kapitel 3 och med hjälp av information från de rapporter som publicerats av övervaknings företaget South Consultings kontinuerliga granskningsrapporter som gjorts på uppdrag av KNDR, samt artiklar från Kenyas största

---

²⁹ Kenya National Dialogue for Reconciliation, 2008, Signed and Annotated Agenda

dagstidning, The Daily Nation, vilka visar de reaktioner som de olika politiska besluten har medfört.

4.2.1.1 Genomföra reformer i författningen och institutioner

En av punkterna som KNDRCs medling kom överens om var att ett förslag till en ny författning, skulle tas fram och att denna skulle förankras i en folkomröstning. Omröstningen genomfördes i augusti 2010. South Consultings granskningsrapport framhäver framröstandet av en ny författning som den största politiska bedrift som åstadkommits under de senaste 20 åren. Den ersatte den gamla författningen från 1969, som bland annat var hårt kritiserad för de många ändringar som gjorts för att öka presidentens personliga makt. Makten devolveras på ett sätt som påminner om det amerikanska. Ett nytt system baserat på 47 län, som styrs av lokalt valda senatorer, vilket ger förhoppning om att lokalt inflytande kan göra att resurserna sprids ut från den centrala regionen där Nairobi och Mount Kenya ingår. Då kan även västra, norra och östra delarna få möjlighet till utveckling och inflytande. Frågor om skola, sjukhus, vägar, infrastruktur, socialt och andra utvecklingsfrågor ska hanteras på lokal nivå. En annan ändring är att en självständig högsta domstol skapas där presidenten inte längre får utse domarna, och en rättighetskatalog som listar medborgarnas fri och rättigheter införs.³⁰

Fördelen men den nya konstitutionen är

”[It has] raised public optimism for a new political culture by introducing national values and principles of governance to guide state-society relations and public service. It has filled a major lacuna that had long prevented the realization of fundamental legal and institutional reforms.”³¹

Däriigenom skapar den nya författningen förutsättningar för att genomföra de ändringar som analysen i kapitel 3.1 åskådliggör vikten av. Tillförlitligheten för maktutövandet kan göra att folket får förtroende för styret. Genom att skapa statlig legitimitet och förtroende för staten kan missnöje lösas på fredlig väg genom de kanaler för dialog som det tidigare systemet täppte till och hämmade. Öppnandet av kanalerna är en grundförutsättning för att de fenomen som denna analys pekar ut som grundorsaker ska ha en möjlighet till åtgärdande, särskilt statens ineffektivitet, korruptionen och framför allt straffriheten. Tyvärr utgör just de faktorerna ett moment 22 som hindrar författningens från att implementeras på ett så effektivt sätt att just de faktorerna skulle påverkas av den nya författningen.

En av de största vinsterna med omröstningen är att den annars mycket tafatta koalitionsregeringen verkligen kom till skott och faktiskt lyckades skapa ett utkast som kunde gå till folkomröstning, och att den genomfördes utan våldsutbrott. I South Consultings framgång att detta dämpar oron och inger ett nytt hopp inför nästa val 2012 och visar Kenyanerna att omröstningen inte behöver vara våldsam. De poängterar även att implementeringen av författningen är på rätt spår, och de viktigaste lagändringarna har genomförts.

---

30 Säll, 2010 Kenya mot Ljusare tider, Svenska dagbladet 2010-08-02

31 South Consulting, 2011, KNDR Monitoring Project, Progress In Implementation Of The Constitution And Other Reforms, Review Report., October 2011 s 19

4.2.1.2 *Bekämpa fattigdom och regionala ojämlikheter*

Analysen i kapitel 3.3 visar att regionala ojämlikheter korrelerar med etniska ojämlikheter och att detta leder till en uppfattning om att det pågår etnisk diskriminering i Kenya, och att det är folkgruppen Kikuyu och Meru som är orsaken till detta. Detta gjorde medlemmarna av Kikuyu och Meru till måltavla för de andra folkgruppernas vrede. Eftersom vreden stämmer från att strukturell snedfördelning av resurser krävs att regionala skillnader i investering, utveckling och sociala tjänster utjämnas. Analysen pekar på att vikten av att minska känslan av marginalisering och etnisk diskriminering är stor. En utjämning skulle leda till en avdramatisering av regionala och etniska skillnader eftersom det skulle finnas mindre missnöje för politiska konfliktentreprenörer att anspela på.

Decentraliseringen av makt genom de nya länen, som gör att besluten inte längre fattas enbart från centrala Kenya, har potential att avhjälpa detta problem och inge en ny känsla av inflytande och delaktighet för dem som upplevde sig marginaliserade av det gamla systemet. South Consultings analys varnar dock för att etnicitet blir en ännu viktigare faktor i samband med tillsättande av senatorer och tjänstemän ute i länen. Kandidater som inte har meriter kan hyllas för att de tillhör en lokal stam, samtidigt som att när en person med Kikuyu bakgrund blir utnämnd, skylls detta på korruption och tribalism.

4.2.1.3 *Genomförande av markreform.*

Den nya författningen innehåller även utrymme för en jordreform. I analysen i kapitel 3.3 såg vi att fördelningen av landrättigheter hade manipulerats genom markrofferi och delats upp snett mellan de etniska grupperna, och det är tydligt att det krävs ändring på detta. Samtidigt som en jordreform är välkommen för att dessa orättvisor ska kunna justeras uttrycker South Consulting oro för att lagändringarna skapar en oklar bild om vad som kommer att hända med markrätterna. De påpekar att folk från alla samhällsklasser uttrycker en rädsla för att landets korrupta politiker kommer att använda möjligheter till markrofferi som de nya ändringarna ger möjlighet till.³² De kan bland annat skaffa mer land till sig själv eller göra sig rik på att leasa marken till utländska företag. Implementering av positiva förändringar i lagstiftningen kräver ett politiskt och administrativt ledarskap som drivs av ärlighet och osjälviskhet. Det är tydligt i analysen i kapitel 3 att Kenyas ledare präglas av en vilja att skaffa sig och sina stambröder så mycket makt och resurser som möjligt, vilket gör att det inte finns någon anledning att tro att ändringarna kommer att leda till rättvisa förbättringar i distributionen av mark.

4.2.1.4 *Befästa nationell sammanhållning och enighet.*

Analysen i kapitel 3.3 visade att det farliga med att flera stammar lever sida vid sida i Kenya är politiker som spelar på dessa känslor och uppviglar genom hate speech. Både den gamla och den nya författningen innehåller ett utrymme för undantag från yttrandefriheten om det hotar medborgares säkerhet. Det är dock otydligt definierat vad hatbrott innebär, vilket skapar otillräckliga förutsättningar för att förhindra hets mot folkgrupp. För att en lag mot Hate Speech

---

³² South Consulting, 2011, The Kenya National Dialogue And Reconciliation (KNDR) Monitoring Project, Progress In Implementation Of The Constitution And Other Reforms, Review Report., October 2011

ska vara verkningsfull behöver den skicka en stark signal till folket att det är oacceptabelt, skadligt och farligt och att det är något som staten inte kan tolerera. Med hjälp av skärpta lagar och övervakning av de politiska kampanjerna går det förhoppningsvis att hindra konfliktentreprenörer från att skapa hatisk och våldsam stämning.³³ Ansträngningar mot Hate Speech gjordes inför folkomröstningen om den nya grundlagen. National Cohesion and Integration Commission genomförde en kampanj där de varnade politiker för att använda Hate Speech och arresterade tre riskdagsmedlemmar för uppvisning till våld genom Hate Speech. Detta hindrade mobilisering av våld och tvingade andra politiker att vara försiktigare, och ledde till att kampanjerna för och emot den nya författningen gradvis blev mer fokuserad på sakfrågorna än om etnicitet.³⁴ Detta initiativ kan vara avgörande för förutsättningarna inför valet 2012. Hatpropagandan leder till en känsla av etnisk marginalisering och avhumanisering av medlemmar andra stammarna, som är ett grundläggande steg mot etniskt våld. Om liknande initiativ kan genomföras effektivt under valkampanjerna finns mycket att vinna.

4.2.1.5 Bekämpa arbetslösheten bland de unga

För att bekämpa den höga arbetslösheten bland de unga, åtog sig Kenyanska staten att skapa i snitt 740,000 nya arbetstillfällen per år mellan 2008 till 2012. Dessutom initierade Ministry of Youth en plan som kallas Kazi Kwa Vijana, jobb för de unga, med syfte att skapa 500000 jobb. Detta är bra initiativ och de har fått ekonomiskt stöd för att programmen ska lyckas, förutsatt att det finns politiskt engagemang och att planen sätts i verkning på ett effektivt sätt.³⁵ Tyvärr visade analysen i kapitel 3.4 att risken med arbetslöshet handlar om den sociala utsatthet som ökar rekryteringen till kriminella gäng. Även om arbeten skapas, finns en inbördes konkurrens bland de arbetssökande som ger dem med bäst sociala förutsättningar, företräde till arbete. De är bäst organiserade genom att arbetsgivare ser dem som mer lämpliga för anställning, tex om de har boende, hälsa, hygien, har haft tillgång till skola, eller andra meriter. De som har haft sämre förutsättningar i livet kommer att få svårare att få tillgång till de jobbskapande programmen. Därför når inte dessa fram till den grupp som är i största behov av insatser, de som har minst att förlora på våld och kommer från mest otrygga och våldsamma miljöer. Det krävs därför andra, specifika, hårdare tag mot gängverksamheten och främst de uppdragsgivare som använder sig av gängen.

South Consulting gjorde opinionsundersökningar i Juni 2011 för att se vad Kenyanerna hade för uppfattning om de kriminella gängens utbredning och risken för att de skulle användas i nästa val. Resultatet av dessa är nedslående:

The failure to hold postelection violence perpetrators to account has increased public scepticism on commitment to fight impunity for ordinary crime. For instance, some extortion gangs operate in urban areas because low-level perpetrators were not arrested or made to account for their role in the post-election violence. Over half (54%) of those interviewed agree that police officers know members of illegally armed groups but do not take any action against them. [...] Illegal groups could become part

---

³³ Mute, 2008. Legislation, hate speech, and freedom of expression in Kenya, kommentar 51378

³⁴ South Consulting, 2010 The Kenya National Dialogue And Reconciliation (KNDR) Monitoring Project Review Report.

³⁵ South Consulting, 2010 Agenda Item 4: Long Standing Issues and Solutions Report on Status of Implementation (Matrix on Progress)

*of competitive politics: Previous reports have mentioned that illegal armed groups are associated with politicians. Interviews also revealed that senior politicians depend on these groups to fight off opponents. During the period under review, many of those surveyed (64%) agreed that politicians finance illegal armed groups. Yet, 42 per cent were convinced that these groups will re-emerge during the 2012 General Election.*³⁶

Detta visar att olagliga och beväpnade kriminella gäng håller på att bli ett givet inslag i samband med politik, och att oron för att bli attackerad av dessa gäng inte har minskat. Folket upplever att inga gängledare eller medlemmar har blivit arresterade eller ställda inför rätta och att politikerna enkelt kan använda sig av grupperna även vid nästa val. Staten har misslyckats med att hindra de kriminella gängerna från att växa, och vara en lukrativ bransch för samhällets sorgebarn och arbetslösa att rekryteras in i. Det är ett misslyckande att skydda medborgarnas rätt till liv, hälsa och egendom, inte bara i samband med val, utan även i vardagen.

4.3 Åtgärder från internationell sida

Utvecklingen i Kenya före och efter Post Election Violence har analyserats och bevakats av internationella aktörer som har ett ansvar att förebygga brott mot mänskligheten och andra människorättskränkningar om inte staten själv kan leva upp till sitt ansvar. Den internationella inblandningen var stark och tydlig redan före valet. Internationella valobservatörer fanns närvarande i hela valprocessen och kan vittna om vad som gick rätt och fel. En internationell krisgrupp på uppdrag av FN kallades in omedelbart efter det bestridda valresultatet kom ut. Den politiska konflikten löstes genom medling av Kofi Annan och Kenya National Dialogue for Reconciliation. Det har inte funnits brist på intresse och vilja att lösa konflikten från internationell sida.

De initiativ som tagits från internationellt håll är dock kontroversiella. Till att börja med är den lösning på den politiska konflikten som gjordes genom att skapa en koalitionsregering där alla de tre partier som medverkade i valet alla fick bilda en gemensam regering. Afrobarometers opinionsmätning från 2010 visar att kenyanerna accepterar lösningen som en bra fredsskapande lösning med tanke på att detta gjordes som en sista utväg på en svår och våldsam politisk kris. Men undersökningen visar också att folket är missnöjda med hur koalitionen har förvaltat sin makt och hur de har hanterat en mängd frågor. Opinionsmätningen visar även att 73% är starkt missnöjda med hur koalitionsregeringen har skött ekonomin. 94% är starkt missnöjda med de höjda priserna på dagligvaror. 84 % tycker att regeringen är mycket dålig på att förbättra de fattigas situation. 86 % är starkt missnöjda med hur regeringen hanterade livsmedelsbristen. En stor majoritet av folket anser även att staten har misslyckats med att reducera brottslighet och korruption.³⁷ Till viss del går det att skylla detta på att koalitionsregeringen sattes upp oväntat; en nödlösning som ingen av parterna egentligen önskade. Många koalitionsregeringar världen över får kritik för att det är ett gånk långsamt att rösta genom lagförslag, och detta drabbade även Kenyas koalition. Förutom detta påverkas den politiska debatten av att det inte finns något oppositionsparti. Det höjs sällan röster mot förslag som inte är förankrade i folkets vilja, tex

---

³⁶ South Consulting, June 2011 Review s. 4

³⁷ Oloo, Adams, 2010 Kenyans and the Coalition Government, Afrobarometer Briefing Paper No. 91

frågor om huruvida parlamentets medlemmar ska höja sina löner ännu mer, vilket de gjort flera gånger sedan koalitionsregeringen bildades, trots att lönerna redan tidigare var några av världens högsta.

4.3.1 *International Criminal Courts proprio motu*

CIPEVs rapport innehöll rekommendationer. Bland annat rekommenderades regeringen att sätta upp en särskild tribunal med Kenyanska och internationella domare som kunde utreda och lagföra de personer som iscensatte och utförde Post Election Violence. Det gjordes klart och tydligt att om inte detta initierades inom en viss period, skulle utredningen med namn, vittnesmål och andra bevis mot de som utredningen pekade ut som skyldiga till brott mot mäskligheten överlämnas till International Criminal Court, ICC.³⁸ Eftersom brotten är så grova att de kan rubriceras Brott mot mäskligheten faller de under ICC:s jurisdiktion, om den egna staten är ovillig eller oförmögen att utreda och väcka åtal. Denna rätt att inskränka på suveräniteten kallas proprio motu och stöds av Artikel 15 §3 i Romstadgan och ger åklagaren rätt att anstifta om en egen utredning utan att staten eller FN:s säkerhetsråd deltar.³⁹

När sedan Kenyas parlament i Februari 2009 röstade emot en proposition som skulle skapa en särskild tribunal, och sedan inget mer gjordes åt saken, mottog därför ICC:s åklagare Ocampo uppgifterna i Juli samma år och använde för första gången proprio motu. Kenyas koalitionsregering har motarbetat ICCs initiativ och även Afrikanska Unionen är negativt inställd till att fallet ska prövas utanför Afrika⁴⁰. De vill istället hävda att våldet var spontant och oplanerat samt att rättegångarna skall hållas lokalt, eller inte utredas alls. Detta är beklagligt men samtidigt inte oväntat. De personer som ICC:s åklagare anser vara de personer som låg bakom Post Election Violence är bland andra William Ruto och Uhuru Kenyatta, två av landets mest inflytelserika politiker, från båda sidor av den etnisk-politiska konflikt som kan sägas finnas mellan Kalenjin och Kikuyu. För både Ruto och Kenyatta innebar valet 2007 stora vinster, Kenyatta blev vice premiär minister och finansminister och Ruto blev utbildningsminister. Samtidigt som deras fall ligger hos ICC kampanjar de för att vinna nästa presidentval. ICCs initiativ att ta upp fallet leder inte automatiskt till ett lugnare Kenya, istället finns en stor risk att de kriminella gängen återigen kommer att användas för våldskampjen i samband med ICC:s beslut om deras fall kommer att gå till åtal.

---

³⁸ CIPEV, 2008, Report of the Commission of Inquiry into Post-Election Violence, 18.

³⁹ Rome Statute Of The International Criminal Court U.N. Doc. 2187 U.N.T.S. 90, Artikel 15

⁴⁰ Open Society Foundations, 2012, The International Criminal Court Kenya Monitor

5 Slutsatser

Kombinationen av olika samhällsfenomen i Kenya skapade en eldfångd blandning som koncentrerades så mycket att den nådde en brännpunkt i valet 2007. När sammansättningen undersöks syns de faktorer vad som kan vara avgörande att rätta till. Om en ny gnista av missnöje skulle komma i samband med valet 2012, kan detta genom förebyggande arbete och tillräcklig beredskap hindras från att leda till okontrollerat kaos. I ovanstående analys återfinns flera fenomen som sammanfaller och påverkar varandra. Vi har sett ett samspel mellan illegitimt maktutövande, upplevelser av regional och etnisk diskriminering, straffrihet, anlita av kriminella gäng, den uppvigling till hatbrott som används i politiska kampanjer och den brist på sociala förutsättningar som utgör grunden till folkets missnöje.

Samspelet mellan faktorerna är nödvändigt för att Post Election Violence ska inträffa, varje faktor är i sig otillräcklig om den inte kombineras med de andra orsakerna. Detta sker antingen genom att de använder de andra förutsättningarna som ett verktyg på det vis som vi kan se etnisk diskriminering som ett verktyg för politiker att uppvigla till hatbrott. Alternativt utgör de andra fenomenen förutsättningar för att ett fenomen ska bli så farligt och otyglat att det kan leda till våld. Tex kan straffriheten göra att konfliktentreprenörer inte hålls tillbaka utan ser våld som en illegitim men samtidigt normal väg till makten, och därigenom minskar legitimiteten för styret.

Ansvaret för att hindra en liknande situation i framtiden, ligger främst på kenyanska staten, men om de inte kan eller vill göra tillräckligt för att skydda sina medborgares universella mänskliga rättigheter så hamnar ansvaret istället på internationella aktörer. Analysen av implementeringen av handlingsplanen för att komma åt långsiktiga problem visar en bedrift som koalitionsregeringen lyckats med. Det skapade ett utkast till en ny författning och höll en lugn och fridfull folkomröstning som röstade ja till den nya författningen. Den innehåller utrymme för devalvering av presidentens makt, decentralisering av statsmakten, förutsättningar för ett genomförande av en markreform, och öppningar för att bekämpa straffrihet genom skapandet av en oberoende högsta domstol. Dessa punkter är mycket viktiga för att Kenya ska få bukt med orsakerna som kan leda till våldsbrott. Problemen ligger dock i implementeringen och stiftandet av de nya lagar som verkligen kommer att leda till positiv förändring. Den nya författningen är en grundförutsättning för att statens ineffektivitet, korruption och maktbarnas straffrihet ska ha en möjlighet till åtgärdande. Samtidigt ligger i dessa problems natur att ändrad lagstiftning inte är ett tillräckligt botemedel mot dem. Det är som en medicin som angrips av den sjukdom som den skulle bota; verkningen hämmas.

Genom att makten ligger hos betänklighetslösa politiker utan samveten har man från den kenyanska statens sida i handlingsplanerna valt att fokusera på svepande och diffusa åtgärder, som till exempel bekämpa fattigdom, skapa jobb, skapa nationell enighet. De är viktiga men det finns det mer överhängande aspekter på orsakssamband som är riktigt giftiga, t ex politikernas vilja att anlita kriminella gäng för att med våld styra valresultat, polisens ineffektivitet och den hatiska spänning som finns mellan vissa etniska grupper. Det saknas politisk vilja att åtgärda detta. De politiker som hetsade fram Post Election Violence har inte ställts inför rätta i Kenya, och de gängledare och gängmedlemmar som utförde övergreppen har heller inte straffats. Detta är en

stor brist som inger oro inför nästa val. De förkastliga medel som användes av de politiker som skulle ha förlorat valet bestraffades inte. Med hjälp av våld, korruption och försummande av regler och lagar kunde makthavarna slå klorna kring sina maktpositioner. Användandet av övergreppen som medel för att nå politiska mål visade sig effektivt för dem som valde att använda sig av det 2007, och de har inte givits någon anledning att ändra taktik inför valet 2012.

Bristen på uppföljning, utredning och lagföring av de skyldiga ledde till International Criminal Courts initiativ att ställa några av Kenyas högst uppsatta politiker inför rätta. Detta görs för att råda bot på problemen med straffrihet och konfliktentreprenörer som orkestrerar Post Election Violence. Exakt vad konsekvenserna för deras inblandning kommer att finnas inte utrymme till i denna uppsats, men det är tydligt att konsekvenserna kommer att vara stora. Om de personer som idag både kampanjar för årets presidentval och står inför häktningsförhandlingar kommer att hindras från att delta i valet 2012 kan detta ha både positiv och negativ effekt. Förutom att brottsoffrens rätt till upprättelse skulle respekteras skulle det även kunna ha avskräckande allmän preventiv effekt och en inkapaciterande verkan för de individer som hålls undan från att medverka i valprocessen. Kenyatta och Ruto har stort stöd bland Kenyas politiska elit och enorma finansiella resurser till sitt förfogande för att kunna muta, beställa tjänster från kriminella gäng. Med tanke på detta är det avgörande för valet 2012 om ICC med medvetenhet om den nuvarande politiska situationen har i åtanke de konsekvenser som deras agerande har för den förebyggande av den konflikt som inte är i ett långsiktigt perspektiv, utan är väldigt nära förestående. ICC:s beslut att ingripa kan motverka straffriheten, men även orsaka mer oro och rädsla att konfliktentreprenörerna återigen använder kriminella gäng för att uppnå kaos.

Det är väsentligt att påpeka att erfarenheter från förflutna situationer inte ger en tillräcklig bild av vad som kommer utspela sig i ett framtida scenario. För att få vägledning inför valet 2012 krävs att nya fenomen tas med i beräkningen. Det finns nya utmaningar som delvis är resultatet av Post Election Violence 2007. Bland annat finns en enorm mängd interna flyktingar som fortfarande inte har fått hjälp att bosätta sig igen utan fortfarande lever i tillfälliga flyktingläger. Koalitionsregeringens oförmåga att styra ekonomin har lett till rekordhöga inflationsnivåer och ökade levnadskostnader. Den politiska krisen gjorde även att tillväxten sjönk från 9 % till 0,5 % 2008, och vara alltså ekonomiskt förödande för alla i landet. Missnöje med ekonomi är en mycket stark bidragande orsak till våldsamma politiska konflikter, och det finns risk för att just den faktorn kommer att spela en stor roll vid nästa val. Rädslan för att landet än en gång ska stå stilla leder även till att många undviker att investera, särskilt de bönder som bor i Rift Valley, området som drabbades hårdast och samtidigt är den viktigaste platsen för livsmedelsproduktion i Kenya. Vågar de inte odla där kan landet stå inför en större svältkatastrof än den som inträffade 2011.

Det går dock aldrig veta hur människor med fri vilja kommer att värdera sina tidigare erfarenheter. Den kenyanska befolkningen upplevde och bevittnade hur de manipulerades av politikerna, och önskar att Post Election Violence inte inträffar igen. Alla kände de negativa konsekvenserna, vare sig de var offer eller förövare. Protesterna mot den bristfälliga valprocessen lönade sig inte, ingen som hade fuskat förlorade på att fuska, alla kom in i regeringen och kunde fortsätta att göra sig rika på folkets bekostnad. Många kenyaner pratar om att det de lärde sig av krisen 2007 var att våldet inte lönar sig, det finns inget för folket att vinna. Kanske kommer denna generella medvetenhet om riskerna att leda till att allmänheten håller sig borta från våld och väljer att inte låta sig användas som politiska spelpjäser.

6 Referenser

Litteratur

- Cheeseman, Nic, 2008. The Kenyan Elections of 2007: An Introduction, University of Oxford Journal of Eastern African Studies Vol. 2, No. 2, 166_184, July 2008
- CIPEV, 2008, Report of the Commission of Inquiry into Post-Election Violence (CIPEV) <http://www.dialoguekenya.org/docs/PEVReport1.pdf>
- Edvardsson, Bo, 2010, Orsaksteori och tankefel om orsaker Örebro universitet Akademin för juridik, psykologi och socialt arbete
- Eide, Espen Barth. 1997. "Conflict Entrepreneurship": On the 'Art' of Waging Civil War", från Anthony McDermott, ed., Humanitarian Force. PRIO Report 4/97, Oslo: International Peace Research Institute.
- ICISS, 2011 The Responsibility to Protect, Report of the International Commission on Intervention and State Sovereignty hämtat från http://mittkursbibl.lub.lu.se/get_doc.cgi/Commission-Report.pdf?document_id=24213
- IFES, 2011, Elections worth dying for, från <http://www.ifes.org/Content/Events/2011/Elections-Worth-Dying-For.aspx>
- Genocide Watch, 2008: 8 stages of genocide, från <http://www.genocidewatch.org/genocide/8stagesofgenocide.html>
- Githongo, John 2006, Inequality, ethnicity and the fight against corruption in Africa, a Kenyan Perspective. Economic Affairs; Dec2006, Vol. 26 Issue 4, p19-23, 5p
- Gornitzka, Charlotte Petri, 2011, Våldet mot kvinnor fortsätter även när kriget är över, från <http://newsmill.se/artikel/2011/08/31/vldet-mot-kvinnor-forts-tter-ven-n-r-kriget-r-ver>
- Kanyinga, Karuti, 2009, The legacy of the white highlands: Land rights, ethnicity and the post-2007 election violence in Kenya. Institute for Development Studies, University of Nairobi, Kenya
- Kenya National Dialogue for Reconciliation, 2008 Signed and Annotated Agenda, från http://www.dialoguekenya.org/docs/Signed_Annotated_Agenda_Feb1st.pdf
- Mute, Lawrence Legislation, hate speech, and freedom of expression in Kenya, Pambazuka News Panafrikan voices for freedom and justice 2008-10-22, Issue 403, hämtat från <http://pambazuka.org/en/category/comment/51378>
- Oloo, Adams, 2010 Kenyans and the Coalition Government: Disappointment in spite of Relative Peace i Afrobarometer Briefing Paper No. 91 August 2010
- OHCHR, United Nations High Commissioner For Human Rights, Fact-finding mission to Kenya 6-28 February 2008, Palais de Nations, Geneva
- Rome Statute Of The International Criminal Court U.N. Doc. 2187 U.N.T.S. 90, Artikel 15
- South Consulting, 2010 The Kenya National Dialogue And Reconciliation (KNDR) Monitoring Project, Review Report.

South Consulting, 2011 The Kenya National Dialogue And Reconciliation (KNDR) Monitoring Project, Progress In Implementation Of The Constitution And Other Reforms, Review Report., October 2011

Säll, Ola, 2010 Kenya mot Ljusare tider, Svenska dagbladet 2010-08-02 från http://www.svd.se/nyheter/utrikes/kenya-mot-ljusare-tider_5073665.svd#after-ad

The Kenya National Dialogue And Reconciliation (KNDR) Monitoring Project, Progress In Implementation Of The Constitution And Other Reforms, Review Report. South Consulting, October 2011

The Sentinel Project, 2011, The risk of Genocide in Kenya. Från http://www.genocidewatch.org/images/Kenya_11_09_XX_The_Risk_of_Genocide_in_Kenya.pdf

Unsworth, Sue, 2010 The State's Legitimacy in Fragile Situations, International Network on Conflict and Fragility (INCAF). OECD publications, från www.oecd.org/dataoecd/45/6/44794487.pdf

Widgren, Mats, Vad är egentligen land grabbing? Stockholms Universitet, lördagen den 17:e december 2011, hämtad från <http://widgren.blogspot.com/2011/12/bra-frag-a-pa-akes-blog-vad-ar.html>

Open Society Foundations, The International Criminal Court Kenya Monitor, hämtat från <http://www.icckenya.org/>

Övrigt Referensmaterial

Ocampo, 2011, Remarks to the 21st Diplomatic Briefing, Haag, Cour penal International hämtat från <http://www.icc-cpi.int/NR/rdonlyres/6E215717-3219-4C7E-A924-A9D18BF8CDC8/283954/111108ProsecutorspeechDiplomaticBriefing.pdf>

Republic of Kenya, 2004 , Report of the Commission of Inquiry into the Illegal/ Irregular Allocation of Pubic Land (The Ndungu Report), Nairobi: Government Printer